

מסכת יומא

פרק שבעת ימים

מתניתין:

ב-א עבודת המקדש ביום הכיפורים נעשית רק על ידי הכהן הגדול.

ולכן מפרישים אותו מביתו שבוע ימים לפני יום הכיפורים, ומושיבים אותו בלשכה מיוחדת במקום המקדש, כדי להכינו לקראת עבודתו ביום הקדוש.

המקור והטעם להפרשתו של הכהן הגדול מתבאר בגמרא בהרחבה.

במשנתנו מתבארים מלבד דין הפרשת כהן גדול, שני ענינים נוספים:

הכנת ממלא מקום לכהן הגדול, והכנת אשה נוספת למקרה שתמות אשתו של הכהן הגדול. כי כפרת יום הכיפורים של הכהן הגדול צריכה להיות על "ביתו", וביתו הוא – אשתו.

א. שבעת ימים קודם יום הכפורים, מפרישין מבדילים את הכהן הגדול מביתו – ללשכת "פרהדרין" שבמקדש.⁽¹⁾

ב. וכן מתקינין מכינים לו כהן גדול אחר

שישמש תחתיו, שמא יארע בו פסול של טומאה שימנע ממנו לעבוד את עבודת היום, שאינה כשירה אלא רק בו.⁽²⁾

ג. רבי יהודה אומר: אף אשה אחרת מתקינין מכינים לו, שמא תמות אשתו.

ואם אין לו אשה תחסר כפרתו, לפי שנאמר [ויקרא טז ו] "וכפר בעדו ובעד ביתו", וביתו – זו אשתו.

אמרו לו: אם כן, שיש לחשוש למיתת אשתו – אין לדבר סוף. שהרי יש לעולם לחשוש שמא תמות גם האשה שמכינים לו תחתיה.⁽³⁾

גמרא:

תנן התם במסכת פרה ג [א]: שבעת ימים קודם שריפת הפרה האדומה – היו מפרישין את הכהן [ההדיוט] השורף את הפרה, מביתו לבית המקדש, ללשכה שעל פני ה"בירה" [וכפי שיבואר בגמרא], הנמצאת בפניה שהיא צפונה מזרחה.

התקנת הכהן השני צריכה להיות שבעה ימים קודם.

3. האם מצות כפרת "ביתו" מעכבת את העבודה או שהיא רק מצוה, עיין בתוס' הרא"ש ובתוס' ישנים

1. הפרשה זאת, לדעת רוב הראשונים, אינה מעכבת, ולכן אם נטמא הכהן הגדול, יכול ממלא מקומו לעבוד למרות שלא הפרישו אותו שבעת ימים מביתו.

2. ומכינים לאותו הכהן בגדי כהן גדול לפי מידותיו. ועיין בגבורת ארי שדן בשאלה אם גם

ולשכה זאת "לשכת בית האבן" – היתה נקראת.

ולמה נקרא שמה "לשכת בית האבן"?

לפי שכל מעשיה עשיותיה של הפרה האדומה – בכלי גללים של בקר, או בכלי אבנים, ובכלי אדמה בלבד היו נעשים, שכלים אלו אינם מקבלים טומאה, ואינם מטמאים את מי אפר הפרה.

ומבאר הגמרא: מאי טעמא? מדוע כל כך תיקנו להחמיר בשמירת טהרת מי אפר הפרה:

כיון, היות שהקילו חכמים ואמרו ד"טבול יום" [שהוא טמא שנטהר באותו היום על ידי טבילה במקוה. אך לפי שעדיין לא "העריב שמשו" של אותו היום, הרי הוא פוסל קדשים בנגיעתו בהם. ובכל זאת הרי הוא] כשר בעשיית הפרה האדומה.

ודבר זה דרשו חכמים מדברי הכתוב [לקמן מג ב.]. ואילו הצדוקים היו חולקים על דרש זה, ומחייבים שיהיה העוסק באפר הפרה טהור לגמרי, אחרי שכבר העריב שמשו.

וכיון שרצו חכמים להוציא מלבם של צדוקים את טעותם, התקינו שלכתחילה יהיה העוסק באפר הפרה "טבול יום".

אך הנהגה זו יכולה היתה להביא, מאידך, לזלזול בשמירת הטהרה של אפר הפרה. ולכן, החמירו חכמים בשמירת טהרתה, ובכך חינונו שלא להקל בה.

דתנן: מטמאין היו את הכהן השורף את הפרה בטומאת שרץ, ומטבילין אותו, כדי שתהיה הפרה נעשית ב"טבול יום" – להוציא מלבן של צדוקין.

שהיו הצדוקים אומרים: רק ב"מעורבי השמש", שהם טהורים לגמרי, היתה הפרה האדומה נעשית, ולא בטבולי יום.

וכיון שהנהיגו לעשותה בטבולי יום, חששו חכמים שמתוך כך יקלו בשמירת טהרתה. ולכן, תקינו לה רבנן שיעשו את כל מעשיה בכלי גללים, כלי אבנים וכלי אדמה שאינם מקבלים כלל טומאה.

והחמירו בה כל כך, שלא יעשה בשאר כלים טהורים, אלא רק בכלים אלו, דלא ליקבלו טומאה – כי היכי כדי דלא ליזלזלו בה.

ועתה מבאר הגמרא את הטעם שנבחרה דוקא הלשכה הצפונית מזרחית להפרשתו של הכהן לפני עשיית הפרה האדומה?

מאי שנא "צפונית מזרחית"?

כיון דפרה אדומה "חטאת" היא נקראת בתורה [על אף שאינה קרבן כלל, יש לה דיני קרבן חטאת מסויימים].

וחטאת – טעונה שחיטה בצפונית של העזרה [אם כי הפרה האדומה אינה נשחטת בעזרה].

וגם כתיב בה [במדבר יט ט] שצריך להזות מדמה, כאשר הכהן עומד על הר המשחה – "אל נכח פני אהל מועד", דהיינו, לנוכח פתחו של ההיכל, הנמצא בצדו המזרחי של המקדש.

לכן, תקינו לה רבנן לכהן השורף את הפרה לשכה הנמצאת בצפונית מזרחית, כי היכי דלהוי לה לכהן היכורא, שיזכור כל הזמן מכח היותו בצד הצפוני מזרחי, שהופרש

למקום זה כדי להכינו לעבודת הפרה האדומה, הקרויה חטאת ונשחטת בצפון, ושאת דמה מזים נוכח פתח ההיכל הנמצא במזרח.

וכיון שיזכור זאת, הוא ישים לב להיות זריז במעשיה ובסדר עבודתה [רש"י].

ועתה מבארת הגמרא: מאי "בירה" הנזכרת במשנה במסכת פרה?

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: מקום היה בהר הבית, ו"בירה" שמו.

וריש לקיש אמר: כל המקדש כולו קרוי בירה.

שנאמר [דברי הימים א כט יט] שהתפלל דוד שיזכה שלמה בנו לבנות את בית המקדש, את "הבירה אשר הכינותי" לבנות ולא זכיתי לכך.

ועתה מבארת הגמרא את מקור הדין של פרישת הכהן הגדול לפני יום הכיפורים, ואת המקור לפרישת הכהן השורף את הפרה.

מנא הני מילי?

אמר רב מניומי בר חלקיה אמר רבי מחסיה בר אידי אמר רבי יוחנן: למדים את דין הפרישה מפרישת אהרן ובניו בשבעת ימי המילואים.

אמר קרא [ויקרא ח לד] בפרשת המילואים: "כאשר עשה ביום הזה [כמו שצוה אותם לפרוש מבינתם שבעת ימים בימי המילואים, כך צוה ה' בדברים נוספים לעשות, לכפר עליכם]."

ודרשינן:

"לעשות" — אלו מעשי פרה.

"לכפר" — אלו מעשי יום הכפורים.

והוינן בה: בשלמא כוליה קרא של הפרשה ["לעשות לכפר"] בפרה אדומה בלבד לא מתוקם — היות ו"לכפר" כתיב בו.

ופרה אדומה — לאו בת כפרה היא.

אלא הא תיקשי: אימא, כוליה האי קרא — ביום הכפורים בלבד הוא דכתיב!

אמרי לתרץ: יליף בגזירה שוה "צוה צוה".

כתיב הכא בפרישה של ימי המילואים: "צוה ה' לעשת".

וכתיב התם, בפרשת פרה אדומה [במדבר יט ב]: "ואת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר".

מה להלן בפרשת פרה אדומה עוסק הכתוב בפרה — אף כאן בפסוק "צוה ה' לעשות לכפר", מדובר הכתוב בענין הכהן העוסק בפרה אדומה.

ומה כאן בימי המילואים מדובר בציווי של פרישה — אף להלן בפרשת פרה אדומה יש מצות פרישה.

ופרכינן: ואולי הלימוד הוא בגזירה שוה של ב-ב ימי המילואים ליום הכיפורים בלבד.

ואימא: "צוה" של ימי המילואים מלמד בגזירה שוה ל"צוה" דיום הכפורים, שצריך הכהן הגדול לפרוש, ואין לנו לימוד על פרישה בפרה אדומה.